

Međunarodna konferencija *Identitet Bosne i Hercegovine kroz historiju* – Sarajevo, 25-26. septembar 2009. godine

U organizaciji Instituta za istoriju u Sarajevu je 25. i 26. septembra 2009. godine održana Međunarodna konferencija *Identitet Bosne i Hercegovine kroz historiju*. U okviru priprema za održavanje ove Konferencije krenulo se od stanovišta kako je identitet stalno podložan promjenama i nadogradnji što je bilo i više nego dovoljan razlog da se osnovne promjene u identitetskim odrednicama tokom bosansko-hercegovačke historije sagledaju kroz više aspekata i različitih perspektiva, a posebno se očekivala afirmacija pluralizma identiteta nasuprot neopravdano uobičajenom reduciranju identiteta na etnicitet. Zato su se referati na Konferenciji odnosili na različite slojeve identiteta, od političko-teritorijalnog, religijskog, nacionalnog preko socijalnog i kulturnog do rodnog identiteta. Time se, zapravo, otvorila mogućnost da se o svakom od ovih identitetskih segmenata razgovara na međunarodnom nivou.

Uz učešće historičara iz Bosne i Hercegovine, svoj doprinos realiziranju ovog projekta dali su i historičari iz Hrvatske, Srbije, Njemačke i Italije. Zato ovu Konferenciju treba posmatrati kao nastavak višegodišnjih aktivnosti Instituta za istoriju, koji je u proteklih nekoliko godina uspješno realizirao više naučnih konferencija međunarodnog karaktera, čiji su rezultati sada već prepoznatljivi zbornici radova.¹

1 *Historijski mitovi na Balkanu*. Sarajevo: 2003. *60 godina od završetka Drugog svjetskog rata – kako se sjećati 1945. godine*. Sarajevo: 2006. *Re-*

Time se Institut za istoriju sve više afirmira kao ozbiljna naučna institucija sa međunarodnim konferencijama kao prepoznatljivo uspješnim brendom.

Tokom prvog radnog dana Konferencije otvoreno je nekoliko interesantnih tematskih okvira uz uvodno izlaganje Husnije Kamberovića (*O identitetu Bosne i Hercegovine ili o identitetima u Bosni i Hercegovini*). Ovim izlaganjem predstavljena je savremena problematika identiteta i životne stvarnosti na primjeru Bosne i Hercegovine kako bi se utvrdio stvarni identitet i njegove moguće percepcije koje vrlo često nisu istovjetne životnoj stvarnosti. Doprinos potpunijem sagledavanju šarolikosti bosanskohercegovačkog identiteta dali su Muhidin Pelesić (*Formiranje nacionalnih entiteta u Bosni i Hercegovini u procjepu između tajnih političkih djelovanja i javnih sukobljavanja*), Sonja Dujmović (*Bosna i Hercegovina ne može ni da živi niti da umre – situiranje identiteta Bosne i Hercegovine kod bosanskohercegovačkih Srba do 1941. godine*), Suzana Leček (*Autohtono ili moderno? Oblikovanje kulturnog identiteta bosanskohercegovačkih Hrvata prema zamislama Seljačke sloge 1935-1941*) i Eli Tauber (*Jevreji kao nerazdvojni dio razvoja privrede i kulture u Bosni i Hercegovini*).

Posebna cjelina u okviru rada Konferencije bilo je sagledavanje bosanskohercegovačkog identiteta izvana – kroz prizmu viđenja drugih prema Bosni i Hercegovini, gdje se jako interesantnim pokazalo izlaganje Edina Radušića (*Bosna, Hercegovina i Bošnjaci u britanskoj konzularnoj građi*), kao i tumačenja regionalnih identiteta u odnosu sa nacionalnim i nadnacionalnim

vizija prošlosti na prostorima bivše Jugoslavije. Sarajevo: 2007. *Rasprave o nacionalnom identitetu Bošnjaka*. Sarajevo: 2009.

identitetom (Ema Neimarlija, Admir Mula-osmanović).

Poslijepodnevna sesija prvog radnog dana nastavljena je predstavljanjem referata koji su govorili o promjenjivosti i transformaciji identiteta kroz različite vremenske periode. Od analize transformacije identiteta u antičkom periodu Salmedina Mesihovića (*Transformacija identiteta Dezi-tijata kroz proces romanizacije*) do pogleda na promjene konfesionalnog identiteta tokom XIX stoljeća Fahda Kasumovića (*Prijelazi na islam u sidžilima sarajevskog šerijatskog suda iz prve polovine XIX stoljeća*) preko sagledavanja stanja u religijskim zajednicama sredinom XX stoljeća (Denis Bećirović, Amir Duranović), referatima su se predstavili i kolege historičari čiji je fokus interesovanja socijalna slika društva i društvene diferencijacije XIX i XX stoljeća sa posebnim osvrtom na razmatranje odnosa selo-grad, te procese modernizacije u različitim vremenskim periodima (Vera Katz, Hannes Grandits, Seka Brkljača, Ivana Dobrovojević). Značajna osobina referata iznesenih tokom ove sesije pokazala je svu istraživačku temeljitost spomenutih kolega, kao i širinu prostora za eventualna buduća istraživanja.

Tokom drugog dana Konferencije predstavljani su referati sa osvrtom na bosansko srednjovjekovlje (Vesna Mušeta – Aščerić) i poglede na stanje u Bosni tokom XVIII stoljeća (Enes Pelidija, Boro Bronza). Posebno vrijednim pokazalo se izlaganje Peje Čoškovića (*Naziv Bošnjani u bosanskim ispravama XIV stoljeća*), gdje je na primjeru najpoznatijeg termina bosanskog srednjovjekovlja pokazano širenje njegovog opsega. I drugi su referati ukazali na razvojnu liniju stabiliziranja identiteta Bosne kroz utvrđivanje i dugotrajnije održavanje granične linije koja je tokom XVIII stoljeća više

puta potvrđivana međunarodnim ugovorima. Ipak, najviše pažnje posvećeno je novovjekovnoj historiji i događajima iz XX stoljeća kako tokom prvog tako i tokom drugog dana Konferencije. Usmjerenost pažnje prema novovjekovnim i savremenim tematskim okvirima prezentirana je kroz referate o međuratnom periodu (Adnan Jahić) i periodu Drugog svjetskog rata (Adnan Velagić), a nastavljena prikazivanjem slike Sarajeva po oslobođenju 1945. godine (Fedžad Forto). Približavanje događajima iz recentnije prošlosti prezentirano je kroz referate o statusu i položaju Bošnjaka u okviru SFR/FNR Jugoslavije (Izet Šabotić), kao i ocjenu kretanja unutar jedne od političkih stranaka (*Politika Stranke demokratske akcije u 1991.- između građanskog koncepta i nacionalnog unitarizma*) tokom 1991. godine (Sabina Veladžić). Naročitu pažnju prisutnih izazvao je referat Edina Omerčića (*Viđenje "drugog" u vrijeme rata 1992-1995. Tu na puškomet*), što je otvorilo diskusiju koja je, u konačnici, pokazala opravdanost istraživanja tema iz bliže prošlosti, ali i potrebu da se takve teme istražuju sistematski, za što je potrebno puno više kadrovskih i finansijskih rješenja.

Posebno interesantan, za veoma zavidan broj prisutne publike, bio je dio Konferencije koji je kroz nekoliko tematski različitih referata govorio o kulturnom identitetu tokom historije u rasponu od predstavljanja uloge i značaja kulturno-historijskog naslijeđa u izgradnji bosanskohercegovačkog kulturnog identiteta (Azem Kožar), preko oslikavanja tanzimatskog-reformskog procesa u XIX stoljeću i kreiranja javnog identiteta u Bosni i Hercegovini na primjeru pravoslavne zajednice (Nenad Makuljević) do fragmenata iz kulturne prošlosti posmatrane kroz prizmu kaligrafske (Haris Dervišević, *Islamska kali-*

grafska baština u Bosni i Hercegovini: Hafiz Husejin-Rakim-efendija Islamović) i pjesničke baštine (Munir Drkić, *Stihovi zahvale na bosanskom jeziku-pjesma u slavu bošnjačkom identitetu*) u kulturnoj historiji Bosne i Hercegovine. Istovremeno, predstavljeni su modeli građenja kulture sjećanja i građenja građanske kulture pamćenja. Model građenja kulture sjećanja predstavljen je na primjeru sarajevskog Trga oslobođenja (Amra Čusto), dok je u preglednom referatu o građanskoj historiografiji 1878-1918. Dennis Dierks predstavio načine izgrađivanja građanske kulture pamćenja (*Građanska historiografija i građanska kultura pamćenja u BiH 1878-1918*).

U posljednjoj radnoj sesiji otvorene su teme rodnog identiteta predstavljene referatima o braku, bračnim odnosima i položaju žene u srednjovjekovnoj Bosni, čime je upotpunjen mozaik identitetske prošlosti Bosne i Hercegovine (Safija Kešetović). U svakom referatu prikazani su fragmenti svakodnevnog života sa posebnim osvrtom na porodične odnose i karaktere bračne zajednice (Midhat Spahić). Vrijedno spomena je i prisustvo studenata historije Filozofskog fakulteta u Sarajevu, koji su pratili rad Konferencije, te su u okviru nastavnog procesa svoja zapažanja iznijeli u usmenoj i pismenoj formi.

U skladu sa dosadašnjom praksom koju provodi Institut za istoriju, planiran je i zbornik radova sa Konferencije, čime bi se zatvorio organizacijski krug ovog značaj-

nog projekta. Stoga se opravdano očekuje kako će zbornik radova otvoriti nove vidike za naučnike, studente i sve one kojima je naša nauka bliska, te da će dati potpuniju sliku sagledavanja identiteta Bosne i Hercegovine i identiteta u njoj.

O zanimljivosti i značaju predstavljenih referata najzornije svjedoči interes za diskutiranjem o stavovima koji su ostali ili nedovoljno jasni ili nedovoljno argumentirani, što je otvorilo prostor za dodatne i raznovrsne diskusije. Kao i u dosadašnjim slučajevima, iskazani interes za Konferenciju, podneseni referati i diskusije pokazali su svu opravdanost organiziranja ovakvog skupa. Time je ispunjen još jedan od prvobitno zacrtanih ciljeva koji je pretpostavljao akademsko diskutiranje o svim aspektima identiteta toliko prisutnih u našoj svakodnevnicu, a toliko prijeko potrebnih u savremenom trenutku u kojem se nalazi Bosna i Hercegovina zajedno sa zemljama regiona koji neminovno donosi potrebu svakodnevne nadogradnje slike o sebi i drugome. Ova konstatacija ima posebnu vrijednost ima li se na umu činjenica koja podrazumijeva evropske integracije zemalja regiona, proces koji neminovno sa sobom donosi potrebu za utvrđivanjem starih i građenjem novih identiteta. Osim vizionarskog pogleda u budućnost, za izgrađivanje boljih životnih uvjeta najbolja (pre)poruka jeste objektivno i nepristrasno sagledavanje prošlosti. Za mudre učenike, naime, *historia est magistra vitae* ■

Amir Duranović